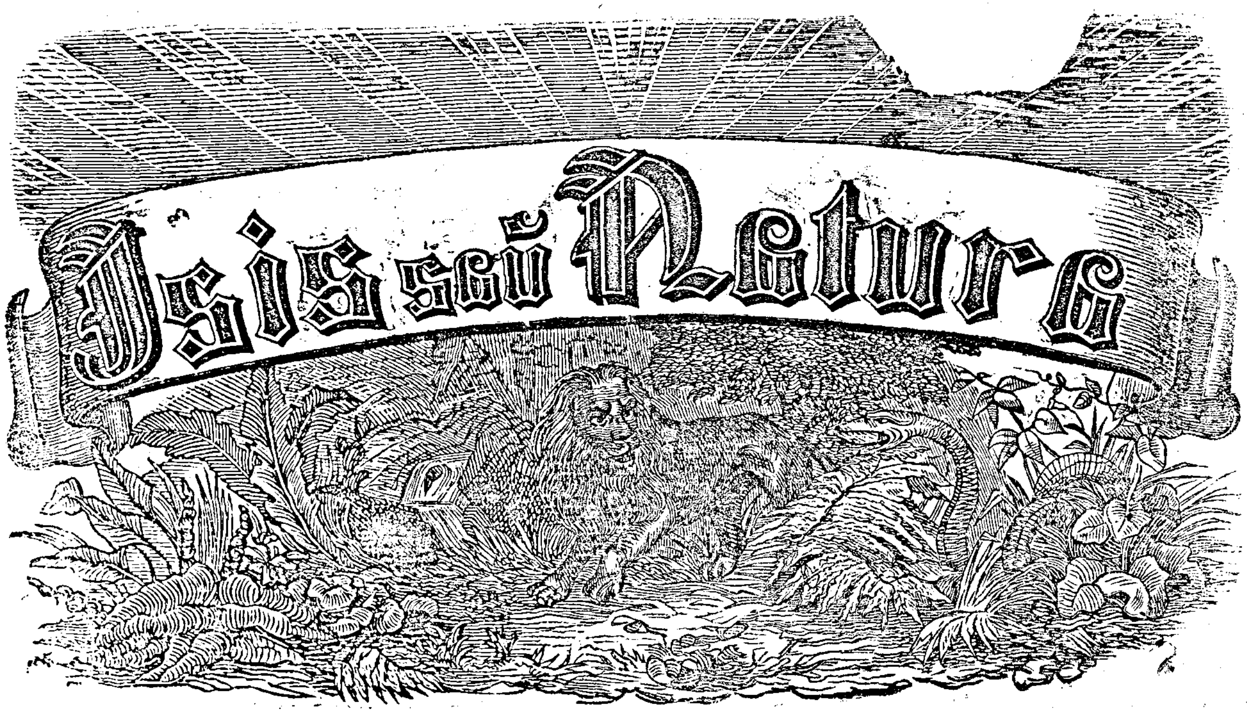

JURNAL

ПЕNТРȢ PESПÎNDIPEA ШТІИNЦЕЛОРȢ NАТȢРАЛЕ ШІ ESAKTE, ÎN TOATE KЛASEЛЕ

Pediцeatȣ

de

PROFESOR DOCTOR IULIUS BARASH.

№ 24. (Anȣлȣ алȣ паtpȣлеа) Бȣкȣpeшtĭ 30 Iȣnie, 1859.

Лецiле тъpitiшȣлȣĭ în natȣpъ.

III. (Ȣpтаре.)

Пе kîndȣ omȣ maĭ în toate цъpiле (afаpъ поate нȣmaĭ ла noĭ) s'a окȣпat mȣлt кȣ îmбȣнътъцiрeа paseлор animaлeлор domestiчe прin крȣчiamentȣлȣ лорȣ, eatъ къ a ȣitatȣ a se окȣпа кȣ îmбȣнътъцiрeа paseĭ sale пропрiе, totȣ прin paцiонaбiле лeцĭ але тъpitiшȣлȣĭ. Dakъ ap вoi чiне-ва sъ skpie o цeoгpafie a лeцiлор тъpitiшȣлȣĭ neste totȣ пъmîntȣ, o sъ ажȣнгъ ла pезȣлtate foapte кȣpioase; къчĭ лeцiле шi обiчeiȣpiле че se pапортъ ла тъpitiшȣ întpe oamenĭ, sîntȣ foapte diвepse ȣнeле de алte ла difepite naцiȣnĭ. Eatъ ȣнeле esemпле despre aчeasta.

Пе Insȣла Otahiti maĭ нȣ esistъ късъtopieа нiчĭ de кȣmȣ întpe oamenĭ. Аколо este нȣsȣ în практiкъ komȣnismȣлȣ femeiлорȣ, аша de dopitȣ în teopieа de кътpe komȣnишtĭ în Eȣpona. Пе insȣла Marquesas, doĭ шi кeаpȣ tpeĭ бърбaцĭ аȣ o sinгȣpъ femee кaре нȣ продȣчe maĭ нiчĭ o-datъ maĭ mȣлtȣ de kîtȣ doĭ копiĭ! Din kontpa, în opientȣ, ȣн бърбatȣ аpе maĭ mȣлte femeĭ; пînъ ла нȣmъpȣ de natȣpъ, iaptъ peлiцia; maĭ mȣлtȣ, iaptъ обiчeiȣ; maĭ нȣцinȣ, omȣлȣ e ȣнȣ sъntȣ (ла noĭ zikȣ ȣнiĭ în kontpa къ, чiне аpȣ ръбda maĭ mȣлtȣ de kîtȣ кȣ 4 femeĭ, аpȣ fi ȣнȣ sъntȣ). Нȣmaĭ în Eȣpona domнeшte monogamieа, adeкъ къ ȣнȣ бърбatȣ sъ aiбъ нȣmaĭ o femee шi viceversa (aчeasta însъ нȣ împedeкъ къ ȣнiĭ Eȣpoпeнĭ аȣ пе лîнгъ o sinгȣpъ femee, mȣлte цii-

toape, шi ȣnele femeĭ пe лînгъ ȣnȣ sinгȣрȣ бърбатȣ, мълцĭ аманцĭ. Dapȣ de, d'aldeastea нȣ se ворбеште în „în societatea бȣнъ“. Eatъ шi алте обічеiȣрĭ în прівінца мърітішȣлȣĭ.

Ла Еленiĭ векĭ кînd a тръiтȣ ȣн Cimon пe кapе toatъ лȣмеа îл нȣмi „чeлȣ drentȣ“, epaȣ обічеiȣ къ оаменiĭ чeĭ maĭ оneштi шi maĭ stimaбiлĭ лȣа de соцie пe сȣроpеле лоpȣ пpопpiĭ; ла арабiĭ векĭ, ера о леце къ fiȣлȣ ера îndatopatȣ а se късъtopi кȣ мȣма sa пpопpie кîndȣ s'a фъкȣтȣ въдȣвъ, saȣ кîndȣ s'a desпърцitȣ de бърбатȣлȣ eĭ. Dapȣ Пepsienіĭ antiчĭ, лȣаpъ de nevastъ пe сȣроpеле шi пe мȣтеле лоpȣ въдȣве. Кеаpȣ шi акȣмȣ este прівітъ аколо о късъtopie întpe pȣdenie foapte deaпpоаne, ка о fantъ лаȣдабiлъ, пe кîndȣ дȣпе леџеа евpееаскъ шi крештінъ, asemenea мърiтiшȣрĭ sîntȣ попpite ка кpimеле чеlе maĭ мapĭ, ка investe nedensite кȣ мapе nedeaпsъ. Dapȣ шi întpe aчeste доъ pелiцiȣнĭ, domine difepinца мapе. În timпȣлȣ лȣĭ Moise ера прівітȣ ка о fantъ лаȣдабiлъ кîndȣ ȣнȣ omȣ s'a късъtopitȣ кȣ въдȣва fpateлȣĭ съȣ mopтȣ фъpъ копiĭ; aчeastъ fantъ este попpitъ акȣмȣ ла izpaeлiцiĭ d'astъzĭ. Ла izpaeлiцĭ doĭ fpaцĭ noate съ iea доъ sopopĭ; ла крештiнĭ, нȣ. Кеаpȣ шi întpe крештiнĭ, domneskȣ difepinце мapĭ în прівінца лецiлоpȣ късъtopiĭ întpe pȣdenie. Біseрiка optodoксъ este maĭ piгȣpoаsъ de кîtȣ чеlе-лалте pite крештiне. Dapȣ шi бiseрiка англiканъ ape 30 de гpaдȣpĭ de pȣdenie попpite de късъtopie. Întpe aчeste лецĭ de пpопpipе, se афлъ шi ȣна комiкъ кapе попpеште пe stpenepotȣлȣ а лȣа пe stpemoаша лȣĭ de nevastъ! Че гȣstȣ кȣpiosȣ ȣнȣне aчeastъ леџе! În бiseрiка католiкъ, sîntȣ мȣлте попpipĭ de късъtopie, însъ кapе noate съ fie pidiкатъ npintp'ȣнȣ disnensȣ кȣмпъpatȣ de Папа în Poма!

Sanktitatea легътȣpеĭ късъtopieĭ, вapieazъ iapȣ ла difepite нацiȣнĭ шi pелiцiȣнĭ. În pелiцiȣнea католiкъ късъtopia нȣ e seпаpабiле (нȣ esistъ desпъpцipe) нȣмаĭ npintp'ȣн disnensȣ napтiкȣлapȣ алȣ Папеĭ кapе съ дъ нȣмаĭ ла оаменĭ мapĭ (ла че нȣ пжȣнгȣ оаменĭ мapĭ! În Пepsiea este ȣнȣ обічеiȣ къ femeiле (крештiне) съ мърiтъ кȣ Еȣpопенiĭ нȣмаĭ пentpȣ ȣнȣ timпȣ хотърiтȣ шi пpеotȣлȣ d'аколо konsfinцеште о asemenea късъtopie. Dapȣ în Амеpiка este о societate кapе se мърiтъ вpеmелнiчеште пe ȣнȣ анȣ saȣ doĭ. Аколо ȣнȣ бърбатȣ saȣ femee съ ia кȣ kontpaktȣ пentpȣ ȣн tepmin, пpекȣм съ iea о касъ кȣ кipie saȣ пpекȣмȣ se фаче о tовъpъшie пe ȣнȣ tepmenȣ хотърiтȣ. În Еȣpопа, кîndȣ ȣнȣ negpȣ (арапȣ) iea de nevastъ пe о femee албъ, късъtopiea e лецiтiмъ; dapȣ în Амеpiка, нȣ; eatъ пpежȣdekata de pasъ пînъ ȣnde ажȣнџе! Dapȣ, ȣнȣ лȣкpȣ maĭ кȣpiosȣ este къ дȣпе kondiкa чiвiлъ antiкъ а Пpȣsieĭ късъtopia întpe ȣн нобiл шi о fatъ de бȣpцoasie (нenобiле) ера deклapatъ neлецiтiмъ! Eatъ пpежȣdекатъ абȣpдъ а нобiлiмеĭ! În Амеpiка Fpanчiea, Англiеа шi Белцiеа шi късъtopiiле întpe difepite pелiцiȣнĭ (izpaiлiцĭ кȣ крештiнĭ, крештiнĭ кȣ mохаmetanĭ) sînt валабiле, dap în алте цъpĭ asemenea късъtopiĭ sînt прiвiте ка нiште monstpȣozitъцĭ шi sîntȣ anȣлате de леџе! Eatъ ȣна din пpежȣdекъцiле anъsъtoape а pелiцiiлоpȣ!

О съ авемȣ окaziȣнĭ а ворбi maĭ мȣлтȣ desпpе îмълцiтеле difepinце paдiкале але лецiлоpȣ късъtopie; акȣмȣ atîtȣ нȣмаĭ sȣнemȣ къ toate aчeste лецĭ sîntȣ apбitpapie шi tpекъtoape шi нȣмаĭ о sinгȣpъ леџе ла мърiтiшȣ pъmîne etepнъ шi nestpъмȣtatъ; asta este леџеа амоpȣлȣĭ. Амоpȣлȣ фъpъ късъtopie, noate къ adȣче infepнȣ (iadȣлȣ) în лȣмеа чеа-лалтъ; dapȣ късъtopia фъpъ амоpȣ este negpeшitȣ ȣнȣ infepнȣ în лȣмеа aчeasta; asta este о леџе аша de цепеpалъ în кîtȣ н'ape чine-ва tpeбȣinцъ съ fie ȣнȣ лецistȣ sneцiaлȣ ка s'o кȣноаскъ.

(Ва ȣpма.)

Insekta Fulgora saȣ пȣpтътoape de feлinapȣ.

În лȣмеа fiziкъ шi mopaлъ, лȣmina este asosiтъ de кълдȣpъ. În лȣмеа fiziкъ, ведемȣ къ фокȣлȣ кapе apde, лȣmineazъ; лампа кapе лȣminъ, apde. Asemenea шi în лȣмеа mopaлъ ведемȣ къ оаменiĭ „лȣminaцĭ“ sîntȣ шi „кълдȣpошi“; se anpinde пentpȣ вp'о idee saȣ пasiȣне, dapȣ papȣ sîntȣ eroistĭ, peчĭ пpекȣмȣ о гъsimȣ мȣлтȣ în tagma чeлоpȣ „обȣкȣpĭ“ шi пe-

лȣminaцĭ. Г..ȣ̆ toate aчestea, вedemȣ̆ în natȣpъ kîte od..съ лȣminъ фъръ кълдȣръ ші фъръ fокȣ̆. Аш.. вedemȣ̆ къ fosfорȣлȣ̆ лȣmineazъ фъръ sъ ..pzъ; лemnеле пȣtpede лȣчeskȣ̆ în întȣnepikȣ̆ фъръ fокȣ̆; în mape лȣчеште (fosfopeazъ) de mȣлte opĭ întpe ȣnȣ̆ modȣ̆ admipaвiлȣ̆. Dapȣ̆ o sȣnpizъ maĭ mape вomȣ̆ aвea kîndȣ̆ вomȣ̆ afлa къ sîntȣ̆ niште animaлe miчĭ (моллȣшкĭ ші insekte) kape поaptъ лȣminъ.

Fizika вopвеште de лȣmina însoцitъ кȣ кълдȣръ, adikъ de лȣmina kape se apatъ kîndȣ̆ apde вpe-ȣnȣ̆ коpпȣ̆, dapȣ̆ Istopiea Natȣpaлъ se окȣпъ к'o лȣminъ kape stpълȣчеште фъръ кълдȣръ ші фъръ sъ fie emitъ din apdepea вpe-ȣnȣĭ коpпȣ̆. Воĭ въ mipaцĭ? Dapȣ̆ sȣpnpisa въ вa fi inкъ mȣлtȣ̆ maĭ mape kîndȣ̆ вeцĭ afлa къ пȣptъ-topiĭ aчesteĭ лȣminĭ sîntȣ̆, пpeкȣmȣ̆ amȣ̆ zisȣ̆ niште animaлe вiĭ.—

Dintpe animaлeлe кȣpioase kape aȣ̆ asemenea пpопpietate, челе maĭ mȣлte sîntȣ̆ din клasa animaлелopȣ̆ miчĭ (insekteлopȣ̆). Моллȣskiĭ kape tpъeskȣ̆ în aepȣ̆ saȣ̆ în mape, ші iapъшĭ în клimeлe кълдȣpoase ȣnde natȣpa a desвoлtatȣ̆ toatъ marnifiчenцa sa, sîntȣ̆ fepiчite кȣ aчeste dapȣpĭ.— Indieniĭ în лoкȣ̆ sъ se sepвeaskъ кȣ флакъpъ, atîpnъ kîte-вa insekte лȣminoase (lampyris) de капȣлȣ̆ ші пeptȣлȣ̆ лopȣ̆, kape pъsпîndeskȣ̆ o dȣлче ші mape stpълȣчipe, maĭ mape de kîtȣ̆ фъклiiлe noastpe; чine вoeште sъ se лȣmineze ȣnȣ̆ saлonȣ̆, o kasъ saȣ̆ o пpъвълie, лiпеште пe pepeцĭ kîte-вa mȣште лȣminoase ші iatъ къ ape лȣminъ.— Ȣnȣ̆ вoiaцiopȣ̆ în India, demnȣ̆ de кpezȣtȣ̆, пe повeсteште ȣpmъtoapeлe fanтe кȣpioase: „Întp'o фpȣmoasъ noaпte, sȣвtȣ̆ „ȣnȣ̆ чepȣ̆ лimпede, пpeкȣmȣ̆ se вede nȣmaĭ în „aчeste клime кълдȣpoase, kîndȣ̆ aepȣлȣ̆ epa în-„къpkatȣ̆ de mipoase de miĭ de флopĭ a къpopa „dȣлчeaцъ este neкȣneskȣtъ în aлte пъpцĭ maĭ „пȣцinȣ̆ fepiчite, m'amȣ̆ плimвatȣ̆ întp'o лȣntpe „п'în kape aлȣneкamȣ̆ ka пe o orлindъ. În miz-„лoкȣлȣ̆ aчesteĭ natȣpeĭ тъкȣte, d'o datъ amȣ̆ въ-„zȣtȣ̆ къ apвopiĭ (копачiĭ) kape se afлaȣ̆ пe map-„цinea aпeĭ, stpълȣчeaȣ̆ кȣ o лȣminъ вîпъtъ ka „kîndȣ̆ apȣ̆ fi fostȣ̆ акопepiцĭ к'o mȣлцime de „diamante stpълȣчitoape în feлȣpimĭ de колоpĭ „ka aлe кȣpкȣвeȣлȣĭ; de odatъ s'a înълцatȣ̆ ka „niште skinteĭ de fокȣ̆ ші iapъшĭ întp'ȣnȣ̆ minȣtȣ̆ „лe-amȣ̆ въzȣtȣ̆ къzîndȣ̆ asȣпpa apвopiлopȣ̆ ka o „плoae de aȣpȣ̆. Aчeastъ sчenъ ka d'ȣnȣ̆ fокȣ̆ „de aptifiцie misтepiosȣ̆, mĭ-a фъкȣtȣ̆ o mape im-„пpesiȣne; mi-amȣ̆ imaцinatȣ̆ къ mъ afлȣ întp'o „цeapъ înkîntatъ, înкonцiȣpatъ d'o попȣлaцiȣne „de sпeктpe (stafiĭ); însъ пeste пȣцinȣ̆, вîsлaшiĭ „kape aȣ̆ fostȣ̆ кȣ mine, m'a skosȣ̆ dintp'aчeastъ „iлȣsiȣne, apъtîndȣ-mĭ къ пpinчiпȣлȣ̆ stpълȣчi-„topȣ̆ aлȣ̆ aчestȣĭ fenomenȣ̆ nȣ este aлtȣ̆-чeвa „de kîtȣ̆ mȣштeлe лȣminoase kape se пȣseseръ „пe aчestĭ apвȣpĭ sвȣpîndȣ̆ din pamȣpъ în pa-„mȣpъ, ші aша акопepindȣ̆ apвȣpȣлȣ̆ к'o лȣminъ „fantastikъ вapiaвiлъ în feлȣpimĭ de колоpĭ.“

Dapȣ̆ nȣ nȣmaĭ în aчeste клime faвopite de pazeлe soapeлȣĭ, daȣ̆ mȣштeлe ȣnȣ̆ asemenea кȣpiosȣ̆ sпeкtaколȣ̆, чi ші în sînȣлȣ̆ чeлȣ̆ negpȣ aлȣ̆ aвȣpiлopȣ̆ de пe вîpfȣлȣ̆ Aлпiлopȣ̆, niште nȣopĭ лȣminoшĭ se înaлцъ ші ȣmпле чepȣлȣ̆ ka ȣnȣ̆ пîpжoлȣ̆. Aчeastъ лȣminъ акопepe zъпada etepnъ kape se afлъ акoлo, ші вîpfȣpiлe чeлe înaлte aлe mȣnцiлopȣ̆ înвeлiцĭ кȣ fокȣ̆ ni se înфъцiшeazъ ka *Titanіĭ* mitoлoцieĭ лȣптътopĭ кȣ чepȣлȣ̆, пȣptîndȣ̆ în капȣ̆ etepneлe флакъpĭ, къȣtîndȣ̆ a se afȣnda în domenȣлȣ̆ чepeskȣ̆. Ȣnȣ̆ aлtȣ̆ fenomenȣ̆ maĭ кȣpiosȣ̆, s'a oвsepвatȣ̆ de maĭ mȣлte opĭ de къtpe чeĭ maĭ вestiцĭ mapinapĭ în deoseвiteлe пъpцĭ aлe oчeanȣлȣĭ, adikъ de mȣлte opĭ toatъ mapea se apatъ ka kîndȣ̆ apȣ̆ fi înфъшȣpatъ în fокȣ̆. Baлȣpiлe oчeanȣлȣĭ sîntȣ̆ stpълȣчitoape ka niште флакъpĭ de пȣчioasъ, atȣnчĭ totȣ̆ opizontȣлȣ̆ oчeanȣлȣĭ înфъцiшeazъ o sчenъ sȣвлimъ.— Naвeлe (коpъвiiлe) kape пл8teskȣ̆ пe aпъ, se въdȣ̆ înкȣnцiȣpate d'ȣnȣ̆ пîpжoлȣ̆ nemъpцinitȣ̆; din fȣndȣлȣ̆ oчeanȣлȣĭ se înaлцъ флакъpĭ d'asȣпpa вaлȣpiлopȣ̆ desвoлtîndȣ-se în deoseвite fopme admipaвiлe, înфъцiшîndȣ-ne ka niште mȣnцĭ de лȣminъ, în deoseвite колоpĭ saȣ̆ ka кȣpкȣвee stpълȣчitoape în toatъ mъpeцiea лopȣ̆. Aчestȣ̆ fenomenȣ̆ este кȣnoskȣtȣ̆ sȣв nȣmipe de *fosfopesчenцa aпeĭ mъpiлopȣ̆*. (*Phosphorescence de la mer*, adikъ mapea este пȣptъtoape de лȣminъ). Пînъ în ziлeлe noastpe fisiчiĭ n'aȣ̆ aвȣtȣ̆ o esплikaцiȣne soлidъ a aчestȣĭ fenomenȣ̆ ші nȣmaĭ de кȣpîndȣ̆ saniенцiĭ s'aȣ̆ пътpȣnsȣ̆ de adeвъpata каȣsъ a aчesteĭ fanтe кȣpioase; adikъ: aȣ̆ deskoпepitȣ̆ къ каȣsa stpълȣчipeĭ aпeĭ mъpeĭ, sîntȣ̆ niште animaлe stpълȣчitoape че лoкȣeskȣ̆ în miĭ de miлioane пe fȣndȣлȣ̆ tȣtȣлopȣ̆ mъpiлopȣ̆, de лa Полĭ ші пînъ лa Eкȣatopȣ̆. Aчeste animaлe se pedikъ din timпȣ̆ în timпȣ̆ dȣпъ deoseвiteлe skimвъpĭ aлe aepȣлȣĭ

d'asȣпра feцeĭ търілорȣ шi продȣкȣ maĭ sȣsȣ нȣmitȣлȣ fenomenȣ de fosforesченца търілорȣ.— Ȣnii dintp'aчestĭ savienцĭ aȣ шi deskрisȣ deoseвiтеле forme але ачелорȣ animaлe, колоріле шi обічеіȣріле лорȣ. Kîte-ва dintp'înseлe (a нȣme paleles) sîntȣ înfъшȣpate întp'ȣнȣ вълȣ tpanspapentȣ, авîndȣ niшte înnoiъtoape de колоаре de аȣрȣ, шi *алтеле* (beroyés) sîntȣ tpanspapente ка kristaлȣлȣ, шi tokmaĭ ка niшte prisme sîntȣ în stape a deskomпȣне разеле лȣmineĭ шi a продȣче колоріле кȣркȣбеȣлȣĭ; de ачеea kîndȣ se mішкъ, ка kîndȣ s'apȣ înвелі în пenȣтърабіле кȣркȣбее каре se 'mtълцеskȣ кȣ fie-каре miшкаре, продȣкîndȣ ȣнȣ спектаколȣ aша de sȣблimȣ în kîtȣ ковîршеште toatъ imaцinaцiȣnea шi deskрiеpea поеtikъ.— Toate aчeste fiiнце че apetȣ zioa miĭ de deoseвite колорĭ, лa sosipea нопцiĭ înчепȣ a stpълȣчi, ка kîndȣ sîntȣ aprinse кȣ miĭ de flакърĭ, прin каре, faцa търiĭ se skimбъ întp'ȣнȣ nemърцinitȣ кратерȣ înfokatȣ, apъtîndȣ mapinaрілорȣ каре кълъtoреskȣ atȣнчi пе mape, ȣнȣ спектаколȣ цiganticȣ de ȣнȣ infepnȣ (iadȣ) пе пъmîntȣ!— Ȣнȣ воiaцiорȣ повестеште ȣрmътоареа fantъ кȣріоasъ: „Am възȣt, ziче ел, пе mалȣріле „Гȣineiĭ (în Afpiка) niшte *попȣлĭ* negri къ se „плimвaȣ totȣ *mepeȣ* пе *mалȣлȣ* търiĭ; ла апȣ„sȣлȣ soapeлȣĭ s'adȣнȣ fetеле шi плекȣ ка съ „prinzъ пеште. Kîndȣ ажȣнгȣ ла mape, s'apȣнкъ „în апъ шi înnoатъ пȣртîndȣ пе капȣ niшte ко„шȣрĭ în каре depȣне пештеле. Kîndȣ stpълȣ„чеште лȣna, atȣнчĭ în апъ, ноаntea s'apatъ ȣр„mърĭ лȣнцĭ stpълȣчitoape de o mape лȣmînъ „fiindȣ-къ апеле търiĭ de аколо aȣ кȣалitate a „stpълȣчi totȣ-deaȣna".— Aшa dapȣ, natȣpa în mizлокȣлȣ очеанȣлȣĭ a aprinsȣ o лȣmînъ шi a пъskочitȣ ȣнȣ fokȣ каре a пȣсȣ пеste stînчеле апелорȣ eteрne але очеанȣлȣĭ; o лȣmînъ каре apde фъръ a înкълzi, каре se pesпîndеште фъръ a вътъma шi a nimiчi чева!—

Aчeastъ minȣне a ȣрmatȣ natȣpa прin ȣнȣлȣ din mizлоачеле eĭ foapte simпле, adiкъ къ a învълitȣ корпȣріле ȣнора din insekte кȣ o înfъшȣpape de лȣmînъ stpълȣчitoape, dъpȣindȣ-ле кȣалitatea череаskъ кȣ каре este adopnatȣ (împodoвitȣ) soapeле шi steлеле fipmamentȣлȣĭ.—

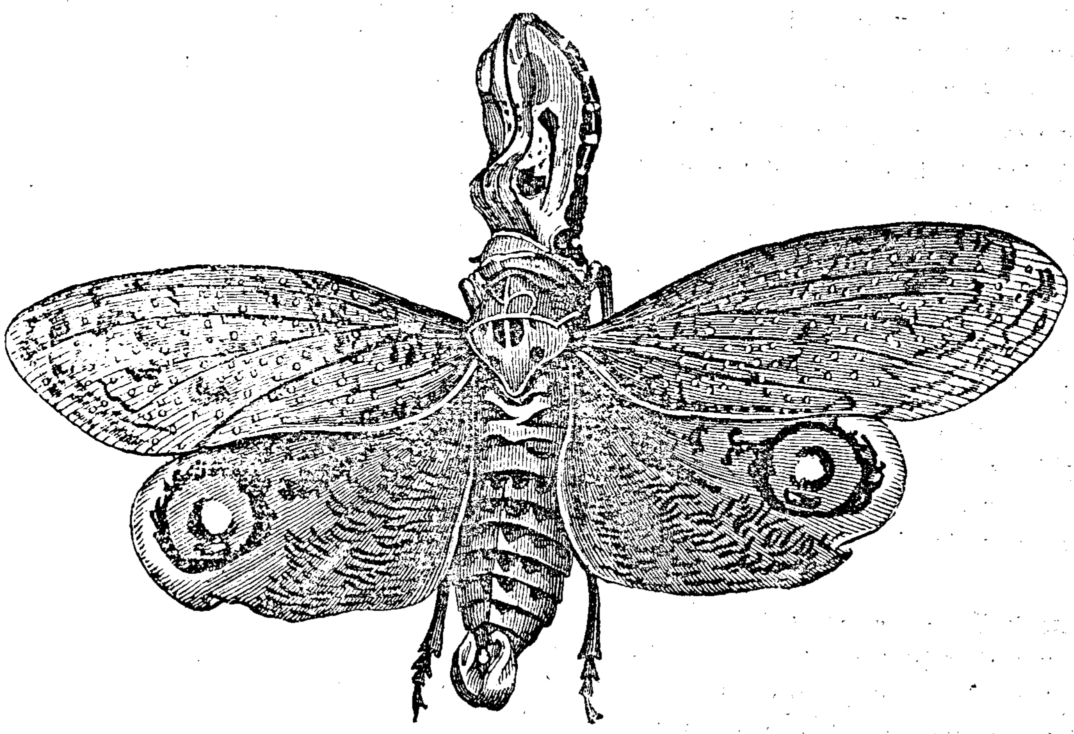
O deoseвitъ famiлie foapte intepesantъ de **animaлe лȣчitoape** пе apъtȣ ȣнȣ feлȣ de insekte (de класа Hemipterilor) каре se нȣmeште famiлia *folgorina* каре se pȣdeskȣ кȣ famiлia Cycadelor. Aчeste insekte se deoseвeskȣ прin formaцiȣnea капȣлȣĭ шi a фрȣнтеĭ лорȣ, каре este eшite afapъ (вомбate, пipamideлe) шi лȣнгъ în nainte. Ȣniĭ aȣtopĭ 'шĭ aȣ imaцinatȣ къ în aчeastъ parte eшitъ afapъ a корпȣлȣĭ pesidъ faкȣлtatea aчestорȣ animaле d'a лȣчi în întȣнеpiкȣ шi a priвit'o ка ȣнȣ feлinapȣ, de aчeea aȣ шi нȣmitȣ aчeste animaле кȣ нȣmipea de „порtътopiĭ feлinapiлорȣ". De шi aчеnstъ idee нȣ e priimitъ astъzĭ în шtiinцъ, кȣ toate aчestea e foapte remapкaвiлȣ kîtȣ de *mȣлtȣ* este пролȣнцiatȣ капȣ ла ȣнеле din aчeste animaле, maĭ кȣ seamъ ла ачеле каре tpъeskȣ în sȣdȣлȣ Americeĭ. Dapȣ шi în Eȣропа (Ȣнгаріа) tpъeskȣ doъ spеце (Pseudophana europana шi panonica) каре aȣ шi еле asemenea feлinape кȣріоase.

În алътȣpata figȣpъ vedemȣ o spецъ de folgore каре tpъeште în Brasiliea (fulgora laternaria Linné.) Капȣлȣ aчestȣĭ animaлȣ seamъnъ орĭ кȣmȣ кȣ ȣнȣ izлiкȣ каре poртъ odatъ воеpiĭ пе капȣ, însъ к'ȣнȣ iшлiкȣ векiȣ каре amepinцъ съ казъ пе o parte. Aчestȣ iшлiкȣ алȣ aчesteĭ insekte skoate лȣmînъ. Лȣкpȣ кȣріоsȣ! Dpentȣ tponie pentpȣ omȣ, sîntȣ insektеле poртъtoape de iшлiкȣ tokmaĭ fiinцеле „лȣminate" întp'înseле!

Eatъ dapȣ къ „лȣmina" нȣ este ȣнȣ monoполȣ, вр'o propрietate esкскȣзiвъ a omȣлȣĭ; къчĭ, прекȣmȣ am възȣtȣ, sîntȣ шi animaлe „лȣminoase."

Natȣpa a întpeвȣinцatȣ лȣmina шi fокȣлȣ spre a înfpȣmȣseцea шi a înviа toatъ креaцiȣnea; 'лȣ a pъspînditȣ în черȣ, în sînȣлȣ пъmîntȣлȣĭ, прекȣmȣ шi în fȣndȣлȣ търiĭ шi în корпȣлȣ animaлелорȣ.— Кȣ toate aчestea, este пе пъmîntȣ нȣmaĭ ȣna din fiinцеле viĭ în a къpia mînъ este datъ aчestȣ елementȣ splendidȣ шi пȣтерniкȣ, шi aчeastъ fiinцъ vie este *omȣлȣ*.— Прin fокȣ s'a фъкȣtȣ omȣлȣ domnitopȣлȣ лȣmiĭ mateрiaле! Omȣлȣ фъръ fокȣ este seлвatiкȣ, шi чea maĭ miкъ miшкаре în чiviлisaцiȣне нȣ поате a se ȣрma фъръ aчestȣ елementȣ; de aчeea пȣtemȣ ziче къ din toate елементеле, нȣmaĭ fокȣлȣ este aчeлa кȣ каре a fostȣ înzestpatȣ omȣлȣ, ка o fiinцъ mopaлъ, dapȣ нȣ ка o fiinцъ animaлъ! Toate animaлеле aȣ tpeвȣinцъ de апъ, de aepȣ шi de пъmîntȣ, dapȣ нȣmaĭ omȣлȣ ape tpeвȣinцъ шi de fокȣ. Fокȣлȣ, ĭĭ serveште ла tpeвȣinцеле saле de пълчерĭ, шi прin fокȣ îшĭ гътеште нȣ-

tpimîntȣлȣ̆ sъȣ̆, апоĭ (че лȣкpȣ de mipape!) sîntȣ̆ шi mȣлte pъdъчinĭ каpe sîntȣ̆ ка otpaва пentpȣ oameнĭ fiindȣ̆ кpȣde, dapȣ̆ fiepte se faкȣ̆ пȣtpi-mîutȣ̆ foapte sъпъtosȣ̆.— Fокȣлȣ̆ iлȣmineazъ ло-кȣinца *oameniлopȣ̆*, fокȣлȣ̆ skimбъ noaпtea în zi.— Dapȣ̆ *omȣлȣ̆ шi aiчĭ, пpeкȣmȣ̆ пpetȣtindinea*, a întpeбȣinцatȣ̆ цeniȣлȣ̆ sъȣ̆ în пъskoчipĭ foлosi-toape пpeкȣmȣ̆ шi în чeлe întpistъtoape, кiapȣ̆ шi пentpȣ цeniȣлȣ̆ sъȣ̆. Аша шi fокȣлȣ̆ каpe tpe-бȣia se fie în mîĭniлe omȣлȣĭ пȣmaĭ ȣпȣ̆ sчeпtpȣ de domnipe, s'a fъкȣtȣ̆ ȣпȣ̆ tpъsnetȣ̆ înгpozitopȣ̆ каpe pȣineazъ întp'ȣпȣ̆ minȣtȣ̆ лȣкpъpiлe чeлe maĭ fpȣmoase алe ȣneĭ цeпepaцiȣnĭ întpeцĭ! În tim-пȣpiлe вeкĭ s'aȣ̆ apsȣ̆ în fокȣ̆ копiĭ вiĭ sакpifi-кîndȣ-ĭ лȣĭ *Моло*, (o zeitate din Feniчia); în timпȣpiлe modepne aчestȣ̆ Моло se кiamъ *Еapбъ de пȣшкъ*, къpiia adȣкȣ̆ oameniĭ ниште вiktime tpiste, fiiĭ, fpaцiĭ шi кiapȣ̆ aĭ лopȣ̆ пъpinцĭ. Кînd кълȣгъpȣлȣ̆ *Бертолд Шварц* (în sекoлȣлȣ̆ алȣ̆ 13-леа) mestекîndȣ̆ пȣцinȣ̆ siлitpȣ̆ кȣ пȣчioasъ шi къpбȣnĭ, a *пъskoчitȣ̆* eapбa de пȣшкъ, пȣ a гînditȣ̆ къ пpin aчeastъ *miкъ* inвeнцiȣne ва skimбa toatъ faцa пъmîntȣлȣĭ în sfepa mopaлъ a inte-лiцinцeĭ шi a чiвiлisaцiȣneĭ omeneштĭ. Елȣ̆ п'a пpeвъzȣtȣ̆ къ aчeste гpъȣпцe пerpe вopȣ̆ des-пpeцȣi toatъ пȣtepea matepiaлъ че a fostȣ̆ atîtȣ̆

Fulgora saȣ̆ *inseкta пoptъtoape пe капȣ̆ de ȣпȣ̆ opгanȣ̆ лȣminosȣ̆* (Fulgora Latermaria.)

de stimatъ în seколеле de mizлокȣ̆, шi în локȣ̆ de кавалepĭ feodaлĭ mîndpĭ în пȣtepea saбieĭ лopȣ̆, ва eшi domnia шi tpiȣmfȣлȣ̆ inteлiцinцeĭ în ziлeлe de баtaлie întpe doъ пaцiȣnĭ пpeкȣmȣ̆ d'aȣпъzĭ în Italia!— Bedem dapȣ̆ къ кiapȣ̆ пъs-кoчipiлe чeлe maĭ întpistъtoape, пoaptъ în sînȣлȣ̆ лopȣ̆ o skintee de пpoгpesȣ̆ шi de înaintape în dpȣmȣлȣ̆ чiвiлisaцiȣniĭ, каpe s'a xotъpîtȣ̆ de пpo-вedinцa etepпъ пentpȣ цeпȣлȣ̆ *omeneskȣ̆* a-лȣ̆ aпpoпia de пepfeкцiȣnea sa ideaлъ, a-лȣ̆ a-пpoпia de tpoпȣлȣ̆ чepeskȣ̆!—

Desпре mъsȣрiле antiче.

De

A. Treb. Lauriani.

F. (Ȣрmаре.)

I. Din înaлta векime este fópte însemnatȣ компȣtȣлȣ în *Талente*, maĭ алessȣ în Asia. Талentȣлȣ în ценере аре 60 mine, mina аре 100 драхme, драхma аре 5 оболĭ marĭ (дȣпъ sistema дечimалъ) шi 6 оболĭ mічĭ (дȣпъ sistema дȣодечimалъ). Прin ȣрmаре, Талентȣлȣ în ценере аре 6000 драхme, saȣ 30,000 de оболĭ marĭ, saȣ 36,000 de оболĭ mічĭ. Dintре талentеле челе че vinȣ mai adese-орĭ în istoрie, meрitъ speціалъ attenціȣne талentȣлȣ *бабiлоnikȣ* saȣ *еціnetikȣ*,, талentȣлȣ *евбоikȣ*, шi талentȣлȣ *attikȣ*. Греȣtatea талentȣлȣĭ attърnъ de ла mърimea mineĭ saȣ a пȣndȣлȣĭ. Ръпортȣлȣ ачestора întре sine шi кътръ лiбра romanъ este аша: 100 лiбре romane fakȣ 90 лiбре векĭ italiче, 75 mine attiче, 54 mine евбоiче, шi 45 mine бабiлоniче saȣ еціnetiче. Прin ȣрmаре ȣнȣ Талentȣ attikȣ de 60 mine attiче траце 80 лiбре romane *), ȣнȣ талentȣ евбоikȣ de 60 mine евбоiче траце 111 лiбре romane, ȣнȣ талentȣ бабiлоnikȣ de 60 mine бабiлоniче траце 133 ⅓ лiбре romane.

Талentȣлȣ ка о греȣtate de 60 mine resпektive, poate sъ fie талentȣ de аȣрȣ, талentȣ de арціntȣ, талentȣ de арамъ, талentȣ de fеррȣ, saȣ de верĭ че materie, кiарȣ шi талentȣ de вinȣ saȣ de апъ, adeкъ о mъsȣръ de гръȣ, de vinȣ de апъ каре траце 60 mine. Кънdȣ е ворба de банĭ, se înцелеце maĭ totȣ-deaȣna талentȣлȣ de арціntȣ.

Гречiĭ înainte de че'ĭ sȣпȣsеръ Romaniĭ întродȣsseръ în коmmерціȣлȣ лорȣ maĭ алessȣ алentȣлȣ attikȣ de 60 mine attiче saȣ de 6000 драхme attiче saȣ de 36,000 оболĭ attiчĭ. Драхma attikъ тръцеа a $^1/_{75}$ парte de лiбръ romanъ, шi оболȣлȣ дȣодечimал ара de $^1/_{450}$ de лiбръ romanъ. Дȣпъ че veniръ sȣntȣ domnia Romaniлорȣ, Гречiĭ прiimiръ denaрiȣлȣ romanȣ de $^1/_{81}$ лiбръ romanъ дрептȣ драхmъ пentрȣ компȣtȣлȣ лорȣ, шi formаръ ȣнȣ оболȣ de $^1/_{501}$ лiбръ romanъ. Atȣнчĭ 100 denaрĭ romanĭ fъчеа ȣпъ minъ гречеаскъ, шi 6000 denaрĭ romanĭ ȣнȣ талentȣ. Кънdȣ se редȣsse denaрiȣлȣ romanȣ ла $^1/_{96}$ de лiбръ, гречiĭ лȣаръ ачеstȣ denaрiȣ дрептȣ драхmъ, шi formаръ ȣнȣ оболȣ de $^1/_{576}$ парte de лiбръ romanъ (saȣ de ½ de skрiptȣлȣ); atȣнчĭ 100 atapĭ denaрĭ fъчеа ȣпъ minъ гречеаскъ, шi 6000 atapĭ denaрĭ ȣнȣ талentȣ. Maĭ пре ȣрmъ Гречiĭ adoptаръ кȣ totȣлȣ лiбра romanъ, шi о îmпърціръ дȣпъ metodȣлȣ лорȣ în 100 драхme. Даръ în леціĭ карi ера romane, skrisse în spiritȣлȣ romanȣ, remase îmпърціrea romanъ.

II. În sȣmme de банĭ верĭ-кътȣ de marĭ Romaniĭ компȣta дȣпъ sesterціĭ, карi se нȣmia шi simплȣ *нȣmmĭ* (нȣmmi.)

10 sesterціĭ, se zічеа simплȣ decem sestertii;
100 sesterціĭ, se zічеа simплȣ centum sestertii;
1000 sesterціĭ, însemnatȣ кȣ I. HS, mille sestertium;
2000, II· HS, bis mille nummûm, s. bina sestertia;
10,000, X· HS, decem v. dena millia nummûm, s. sestertia decem.
100,000, C· HS, centum v. centena millia nummûm, s. sestertia centum.
1,000,000, $\overline{\text{X· HS,}}$ decies sestertium, v. decies centena millia nummûm, s. sestertia mille;
10,000,000, $\overline{\text{C·HS,}}$ centies sestertium, v. centies centena millia nummum.
100,000,000, $\overline{\text{M·HS,}}$ millies sestertium, v. millies centena millia nummum.
1000,000,000, $\overline{\text{XM·HS,}}$ decies millies sestertiûm.
10,000,000,000, $\overline{\text{CM.HS}}$, centies millies sestertium.

*) (Antiochus) argenti probi duodecim millia Attica talenta dato intra duodecim annos pensionibus aequis (talentum ne minus pondo octoginta romanis ponderibus pendat); et tritici quingenta quadraginta millia modium. Eumeni regi talenta trecenta quinquaginta intra quinquennium deto, et pro frumento, quop aestimatione fiat, talenta centum viginti septem. T. Livius XXXVIII. 38.

Non erat apud antiquos numerus ultra centum millia; itaqne et hodie multiplicantur haec, ut decies centena millia, aut saepius dicantor,— Equidem miror populum Romanum victis gentibus in tributo semper argentum imperitasse, non aurum, sicut Carthagini cum Hannibale victae XII· (h. e. 1200,000 verbis: quodecies [centena millia],) pondo annua, in quinquaginta annos, nihil auri.— *Auri* in aerario populi Romani fuere Sex. Iulio, L. Aurelio Coss. septem annis ante bellum punicum tertium pondo XVI·DCCCX (h. e. 16,810 librae); argenti XXII·LXX. (h. e 22,070 librae), et *in* numerato LXII·LXXXV·CCCC (h. e. 6,285,400, verbis: sestertium sexagies bis, et octoginta quinque millia, et quadringenta). Item Sex. Iulio, L. Marcio Coss. hoc est belli socialis initio auri XVI. XX·DCCCXXIX (h. e. 1,620,829, verbis: sestertium sedecies, et viginti millia, et octingenta ac viginti novem). C. Caesar primo introitu Urbis iu civili bello suo ex aerario protulit laterum aureorum XXVM., argenteorum XXXV. M., et in numerato HS. CCCC. (h. e. 40,000,000, verbis: sestertium quadringenties [centena millia],). Nec fuit aliis temporibus respublica locupletior.— Intulit Aemilius Paullus Perseo victo e Macedonica praeda HS· MM·CCC (h. e. 230,000,000, verbis: bis millies et tercenties [centena millia],), a quo tempore populus Romanus tributum pendere desiit.— Libras XXXII argenti Africanus sequens haeredi reliquit. Idem cum de Poenis triumpharet quatuor millia CCCLXXX pondo transtulit. Hoc abgenti tota Carthago habuit, illa terrarum aemula, quot mensarum postea apparatu victa. Numantia quidem deleta idem idem Africanus in triumpho militibus X· VII (h. e. denarios septenos) dedit. Erater eius alobrogicus primus omnium pondo mille habuit. At Livius Drusus in tribunatu plebis, X. (h. e. decem millia pondo).— C. Caecilius Claudius Isidorus testamento suo edixit: „quamvis multa civili bello perdidisset, tamen relinquere servorum quatuor millia centum sedecim; juga boum tria millia sexcenta, reliqui pecoris ducenta quinquaginta septem millia; in numerato HS·DC (h. e. 60,000,000, verbis: sestertium sexcenties [centena millia],). Funerari se jussit HS·XI. (h. e. 1,100,000, virbis: sestertium undecies [centenis millibus]).— Marcus Crassus negabat locupletem esse, nise qui reditu annuo legionem tueri posset. In agris sestertium MM. (h. e. 200,000,000, verbis: bis millies [centena millia],) possedit. *Plinius* XXXIII. 13 et seqq.

Cicero domum emit in Palatio vicies sestertium (h. e. 2,000,000), *A. Gellius.*— Clodius centies quadragies septies HS (14,700,000) emptam domum habitavit.— Milo septingenties HS· (70,000,000) aeris alieni debuit. *Plinius.*— Caesar dictator solum emit construendo foro sestertium millies (100,000,000). *Plin.*— Quid vociferabere decem millia talentum Gabinio esse promissa . . . sestertium bis millies et quadringanties (240,000,000 sestertii, qui efficiunt 10,000 talentum). Cic. pro Rabirio.— Caesar dictator aere alieno oppressus dixit: bis millies et quinhenties (250,000,000), sibi esse opportere, ut nihil haberet. *Appianus.*— Tacitus imperator patrimonium suum publicativ, quod habuit in reditibus HS bis millies et octingenties (280,000,000). Vopiscus.— *Seneca* ter millies sestertium (300,000,000) quadriennio quaesivit. *Tacitus.*— Pallas libertus Claudii Caesaris, ter millies (300,000,000) possessor fuit. *Tacitus.*— Lentulus augur quater millies (400,000,000) possedit. *Seneca.*— Hadrianus privatis debitoribus HS. novies millies (900,000,000) reliqniti *Nummus Hadrianni imp.* — Caligula intra bergentis anni curriculum absumsit vicies et septies millies (2,700,000,000 quod Tiberius imperator reliquerat. *Suetonius.*— Olympiodorus ait: Multas Romae familias annuos reditus e bonis accepisse quadragiuta circiter auri centenaria, absque frumento et vino, aliisque eius generis, quae tertiam aequabant auri partem, si venderentur; adекъ венitъ de 5000 лiбре de аврѣ пре аннѣ карi презвпвнѣ внѣ капiталiѣ de 100,000 лiбре de аврѣ, шi арѣ фаче ла 400,000,000 sesterцi републiканi, ва съ zікъ о аверe ка а лвi Lentвлѣ.

III. Este de mipape къ дѣпъ че кресквръ аверiле Романiлорѣ ла внѣ градѣ аша de мapе, ченввлѣ лвi Sервiѣ Твллiѣ pемасе înкъ totѣ неskimbatѣ, нѣмаi кътѣ se îmmвлцiръ фiфреле кв 10, дѣпъ че se pедѣсссеssе assapiвлѣ ла $^1/_{10}$ парте de лiбръ, шi апоi se întpoдвсeръ tepminii de sesterцi (în локѣ de 1,000,000 assapi, 400,000 sesterцi), шi de denapi (în локѣ de 400,000 sesterцi, 100,000 denapi), аша înкътѣ în локвлѣ

assiлорȣ лібралї, figȣра кътре finitȣлȣ републічеї denapiї de арџintȣ.— Senatȣs-konsȣлtȣлȣ, de ла annȣлȣ Ромеї 538, ръпортatȣ de T. Лівіȣ, zіче: ut qui L. Aemilio, C. Flaminio censoribus, millibus aeris quinquaginta ipse aut pater eius census fuisset, usque ad centum millia, aut qui prestea res tanta esset facta, nautam unum cum sex mensium stipendio daret; qni supra centum millia, usque ad trecenta millia, tres nautas cum stipendio annuo; qui supra trecenta millia usque ad decies aeris, quinque nautas; qui supra decies, septem; senatores octo nautas cum annuo stipendio darent. *Livius* XXIV· 11.— Nȣъ ni se паре mankȣ ачестȣ декретȣ; întpегȣ арȣ sȣna аша: ut, qui L. Aemilio, C. Flaminio censoribus, millibus aeris quinquaginta ipse aut pater eius census fuisset, usque ad centum millia, aut cui postea res tanta esset facta, nautam unum cum sex mensium stipendio daret; qui supra centum millia, usque ad ducenta millia nautam unum cum stipendio annuo; qui supra ducenta millia nsque ad quadringenta millia, duos nautas; qui supra quadringenta millia usque ad sexies aeris, tres nautas; qui supra sexies usque ad octies aeris, quatuor nautas; qui supra octies usque ad decies aeris, quinque nъutas; qui supra decies, sex; eqnites septem; senatores octo nautas cum annuo stipendio darent. Atȣnчї чensȣлȣ арȣ fi fostȣ аша:

	in assariis,	in sestertiis,	in denariis.
Senatores	1500,000,	600,000,	150,000,
Equites	1200,000,	500,000,	125,000,
Classis I.	1000,000,	400,000,	100,000,
— II.	750,000,	300,000,	75,000,
— III.	500,000,	200,000,	50,000,
— IV.	250,000,	100,000,	25,000,
— V.	125,000,	50,000,	12,500,

Лівіȣ zіче despre лібертінї къ ла annȣлȣ Ромеї 584, s'арȣ fi декретatȣ: Eos ubi proximo lustro censi essent, censeri jusserunt; et eos qui praedium praediave rustica pluris sestertium triginta millium haberent, censendi jus factum est. lib. XLV. 15. Прin ȣрмаре i аȣ пȣs în класseа VI.

Înainte de Oktaвianȣ Aȣгȣstȣ se fiксъ чensȣлȣ senatoріlорȣ ла 800,000 sestерџї, ші алȣ къларіlорȣ ла 400,000 sestерџї. Sȣetoniȣ zіче: Tiberius Caesar tribus classibus factis, pro dignitate cuiusque, primae cexcenta sestertia, secundae quadringenta distribuit, ducenta tertiae, адекъ ла чеї dintъiȣ oamenї din komitatȣлȣ съȣ, ле арȣ fi îmпърџitȣ бanї dȣпъ чensȣлȣ senatoріȣ, ла аl doiлеа dȣпъ чensȣлȣ класseї primе, ла аї treiлеа dȣпъ чensȣлȣ класseї terџіe.— Пліniȣ ръпортъ къ Tiberii principatu, anno urbis conditae 775, constitutum, necui jus esset equitis Romani, nisi cui sestertium quadringenta millia census fuisset; адекъ spre a ȣшȣра întрареа în ordinea къларіlорȣ, арȣ fi redȣsȣ чensȣлȣ ла алȣ класseї întъie, însъ spre a înкide pretensiȣniле, арȣ fi determinatȣ ка fie-каре pretendinte, съ аibъ чensȣлȣ ачеста.

Din ачестеа toate se веде, къ класiле ера konstitȣite spre a represеnta starea de mizлокȣ, însъ nȣ diviziunї, nічї пре пролетарї; saȣ кȣ alte кȣvinte, къ interessȣлȣ statȣлȣї ера de a îmmȣлџі кътȣ se ва пȣтеа маї tаре класseа I a четъџianiлорȣ, ші de a лipsi кътȣ se ва пȣтеа маї пȣџinї четъџianї de dreptȣлȣ de sȣfraџiȣ.

Komȣnikaџiȣnї sчientifiче mічї.

Обсерваціȣніле meteoroлоџiче ла Бȣкȣрештї de ла 23—30 Іȣніе.

Temпeратȣра dȣпъ termometrȣ лȣї Reaumure, în ȣмбръ.

	Dim. ла ора 6,	d. a. ла ора 4,	seара ла ора 10
Ла 23	13,5	18,5	15
Ла 24	14,5	17	15
Ла 25	15	17	15
Ла 26	15	17	15
Ла 27	17	21,5	17
Ла 28	18,5	18,5	17
Ла 29	18	21	17
Ла 30	17	21	16
Temпeратȣра de mizлок	15,9	16,3	15,9

Барометрȣ a вapiatȣ întpe 326 ші 328 лiniї de Парisȣ.

Nічї o zi de плоае.

Tiпъритȣ în Tiпографia Колеџiȣлȣї Sf. Saва.